© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp

VIKINGARNA · TEXT 5 AV 5

Vikingarnas spår

Du har läst om ett skepp, en runsten, två vägar och en skatt. Ingen av dagens forskare var där. Hur kan vi veta något om vikingarna när de inte skrev några böcker, och hur säkert är det vi vet?

SIFFRAN

Över 3 000

gravar är kända på Birka, en handelsplats på vikingatiden. En av dem kallas Bj 581.

1 Inga böcker

Tänk dig att du vill veta hur vikingarna levde. Du letar efter en bok där en viking berättar om sitt liv. Problemet är att det inte finns någon sådan bok. Vikingarna skrev inga böcker om hur de levde.

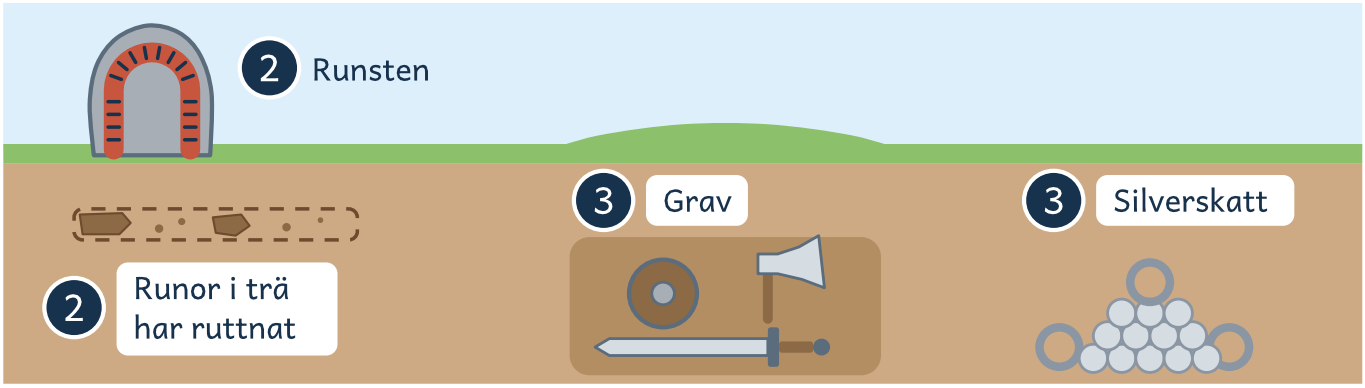
Forskarna måste leta efter andra källor. En källa är här ett spår från förr, som berättar något. Du känner kanske igen ordet från vatten. Då är en källa ett ställe där vatten kommer upp ur marken. Ur en källa om förr kommer kunskap.

2 Trä ruttnar

Problemet beror på vad vikingarna skrev på. De ristade runor, oftast i trä, och träet har ruttnat. Texterna försvann med det.

Många runstenar står kvar, eftersom sten inte ruttnar. Omkring 2 500 har hittats i dagens Sverige. Men texterna på dem är oftast korta. De säger vem som lät resa stenen och till minne av vem. Jarlabanke lät till och med resa stenar till minne av sig själv, medan han levde.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp

Spåren i marken. Runstenen, graven och skatten finns kvar. Pinnen av trä med runor har ruttnat bort. Siffrorna är avsnittens nummer.

3 Forskarna läser spåren

En lösning är att läsa spåren efter vikingarna. En sorts spår finns i marken. Där letar en **arkeolog** efter det som finns kvar. Spillingsskatten berättar om handeln österut.

En annan sorts spår är det som skrevs. Runstenarna berättar om döda och om resor. Andra folk skrev också om vikingarna. Efter anfallet på Lindisfarne år 793, för mer än 1 200 år sedan, skrev en man ett brev om det.

En tredje sorts spår får forskarna genom att mäta på nya sätt. Årsringarna i skeppets trä visar var Skuldelev 2 byggdes. DNA från 442 människor visar vart vikingarna reste.

FAKTA

Spåren och vad de berättar

Runsten
vem som dog, och ibland vart hen hade rest

Grav
vad den döde fick med sig i graven

Fynd i marken
vad människor ägde, som silvret i Spillingsskatten

Andras texter
vad andra folk berättade, som om anfallet på Lindisfarne

DNA
om den döde var man eller kvinna, och var släkten kom ifrån

ORD I TEXTEN

arkeolog
forskare som gräver fram spår från förr

4 Vad vi vet och tror

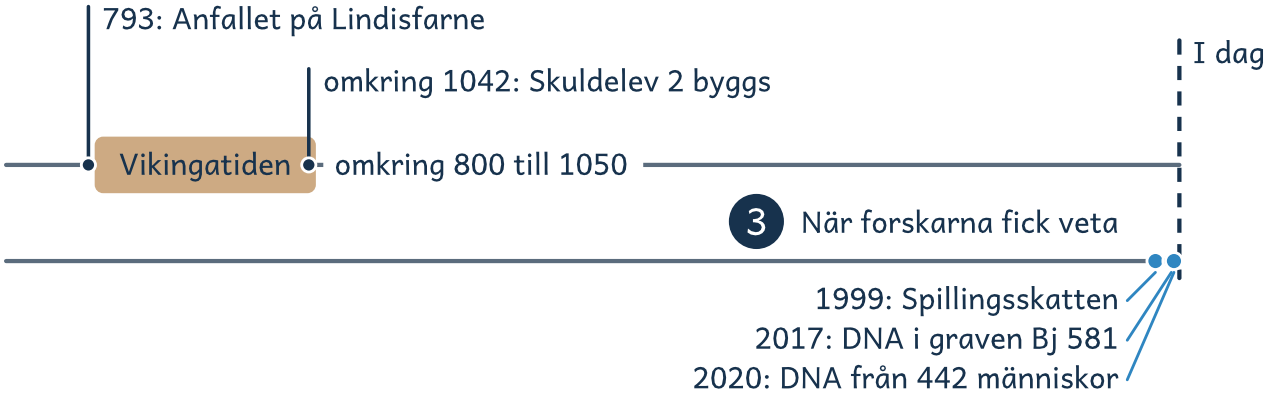
Spåren har lett till att vi vet mycket om vikingarna, men inte allt. En del vet vi, och en del tror forskarna.

Många tänker sig att alla vikingar var krigare som slogs hela tiden. Men spåren visar att de flesta människor på vikingatiden var bönder. De arbetade på sina gårdar och

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp

for sällan eller aldrig i väg. Bara en del av dem for ut i viking.

Annat vet ingen säkert, till exempel varför Spillingsskatten blev kvar i jorden. När spåren inte räcker, skriver forskarna ord som troligen eller kanske. Då vet läsaren att forskarna tror, men inte vet säkert.

■ Vikingatiden och forskningen. Den övre raden är vikingatiden, omkring 800 till 1050. Den nedre visar när forskarna fick veta något nytt.

FÖRDJUPNING

Vem låg i graven Bj 581?

Graven Bj 581 på Birka visar både det vi vet och det forskarna tror. I graven låg en människa med svärd, yxa, spjut, pilar och två sköldar. Där låg också två hästar och pjäser till ett brädspel. Länge trodde forskarna att det var en manlig krigare.

Med DNA från skelettet visade forskare år 2017 att det var en kvinna. Det vet vi nu.

Forskarna som undersökte graven frågade sig om vapnen betydde att hon var krigare. De har prövat andra svar, men tror att hon var det. Saken har diskuterats mycket.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp

Visste du att ...

0 hjälmar med horn från vikingatiden har hittats. Hornen kom till på 1800-talet, bland annat i dräkter till en opera. Var har du sett en viking med horn?

Läs mer

→ SO-rummet har en text för mellanstadiet om källorna och spåren efter vikingatiden. so-rummet.se

→ Historiska museet berättar om Birkaflickan och andra barn på vikingatiden. historiska.se

→ UR förklarar vikingatiden i en film på elva minuter, på teckenspråk med svensk text. urplay.se